

မွေးစားစကားလုံးအသစ်များ အဆင့်ဆင့်ဖြစ်တည်လာပုံ လေ့လာချက်

မြဲမြံခြင်း*

စာတမ်းအကျဉ်း

ဤစာတမ်းသည် မွေးစားစကားလုံးအသစ်များ အဆင့်ဆင့်ဖြစ်တည်လာပုံကို လေ့လာဖော် ထုတ်ထားသည့် စာတမ်းတစ်စောင်ဖြစ်ပါသည်။ ထိုကဲ့သို့ဖော်ထုတ်ရာ၌ ဝါနာဘက်ဇ် (၁၉၇၁)၊ အိန်နာဟော်ဂင် (၁၉၅၈ နှင့် ၁၉၅၆) နှင့် ယူရီယယ် ဝိန်းရစ်ချ် (၁၉၆၃)တို့ ဖော်ထုတ်ခဲ့ သည့် မွေးစားစကားလုံးဆိုင်ရာ သီအိုရီကို အခြေခံ၍ လက်ရှိကာလတွင် ပေါ်ပေါက်သုံးစွဲနေသည့် မွေးစားစကားလုံးများကို သာဓကဆောင်ကာ ဖော်ထုတ်တင်ပြထားပါသည်။ မြန်မာဘာသာစကားတွင် မွေးစားစကားလုံးများ၏ အရေးပါပုံကို သတိပြု မိစေရန်နှင့် တစ်ဖက်တွင်လည်း မိမိတို့ မြန်မာစကားကို ထိန်းသိမ်းစောင့်ရှောက် နိုင်စေရန် ရည်ရွယ်ပြုစု ထားခြင်းဖြစ်ပါသည်။

သော့ချက်ဝေါဟာရများ- မွေးစားစကားလုံး၊ ချေးငှားစကားလုံး၊ တိုင်းခြားစကားလုံး၊ မူလအတိုင်း မွေးစားခြင်း၊ အစားထိုးသုံးစွဲခြင်း။

နိဒါန်း

မွေးစားစကားလုံးဆိုသည်ကို ယေဘုယျအားဖြင့် ဖွင့်ဆိုရလျှင် အခြားဘာသာစကားတစ်ခုမှ မွေးစား ယူငင်သုံးစွဲသော စကားလုံးကိုခေါ်သည်။ မူလဘာသာစကားတွင်လည်း ထိုစကားလုံးကို ဆက်လက်သုံးစွဲ လျက်ပင်ရှိနေသည်။ မွေးစကားစကားလုံးသည် ဘုံသုံးစကားလုံး(cognate)နှင့် မတူပါချေ။ ဘုံသုံး စကားလုံး ဆိုသည်မှာ (၂)ခု သို့မဟုတ် (၂)ခုထက်ပိုသော ဘာသာစကားများတွင် ဆင်တူစွာ သုံးစွဲနေသော စကားလုံးမျိုးဖြစ်သည်။ အကြောင်းမှာ သမိုင်းကြောင်းအရ ဘာသာစကားချင်း ဆွေမျိုးတော်စပ်နေသောကြောင့်ဖြစ်သည်။ ထို့အပြင် မွေးစားစကားလုံးသည် ဘာသာပြန်စကားလုံး (calque)နှင့်လည်း ကွဲပြားခြားနားပါသည်။ အကြောင်းမှာ ဘာသာပြန်မှုပါဝင်နေ သောကြောင့် ဖြစ်ပါသည်။ လူသိများ ထင်ရှားသော မွေးစားစကားလုံးများမှာ နှုတ်ပြောစကားအရ ပျံ့နှံ့လာခြင်းဖြစ် ပါသည်။ ကျက်မှတ် လေ့လာရသည့် မွေးစားစကားလုံးများမှာ အရေးဘာသာစကားတွင် စတင်သုံးစွဲခြင်း ဖြစ်ပြီး သုတေသီတို့အတွက် (သို့) သိပ္ပံဘာသာရပ်အတွက် (သို့) စာပေသီအိုရီဆိုင်ရာအတွက် ရည်ရွယ်အသုံးပြုခြင်း ဖြစ်ပါသည်။

၁။ သုတေသနပြုစုရာတွင် အသုံးပြုသည့်သီအိုရီနှင့်လေ့လာမှုနယ်ပယ်

ဤစာတမ်းသည် မွေးစားစကားလုံးအသစ်များ အဆင့်ဆင့်ဖြစ်တည်လာပုံကို ဖော်ထုတ် ရှင်းလင်းပြထား သည့် စာတမ်းဖြစ်ပါသည်။ ထိုသို့ဖော်ထုတ်ရှင်းလင်းရာတွင် ဝါနာဘက်ဇ်(Werner Betz) (၁၉၇၁)၊ အိန်နာဟော်ဂင် (Einar Haugen)(၁၉၅၈နှင့်၁၉၅၆)နှင့် ယူရီယယ်ဝိန်းရစ်ချ် (Uriel Weinreich) (၁၉၆၃)တို့ ဖော်ထုတ်ခဲ့သည့် မွေးစားစကားလုံးဆိုင်ရာသီအိုရီကို အခြေခံ၍ မွေးစား

* ဒေါက်တာ၊ တွဲဖက်ပါမောက္ခ၊ မြန်မာစာဌာန၊ ရန်ကုန်တက္ကသိုလ်

စကားလုံးများကို အမျိုးအစား ခွဲခြားပြကာ မွေးစားစကားလုံးအဖြစ် မည်ကဲ့သို့ စတင်ပေါ်ပေါက်လာပုံကို ရှင်းပြပါသည်။

၁။ ၁။ သုတေသနပြဿနာ

အခြားဘာသာစကားများကဲ့သို့ပင် မြန်မာဘာသာစကားတွင်လည်း မွေးစားစကားလုံးများ - များစွာ ဖြစ်ပေါ် တည်ရှိနေပါသည်။ ထိုများစွာသော မွေးစားစကားလုံးများကို လေ့လာထားသည့် သုတေသန အချို့လည်း ရှိခဲ့ပြီးဖြစ်ကြောင်း လေ့လာတွေ့ရှိရပါသည်။ သို့ရာတွင် ဘာသာစကားတစ်ခုတွင် မွေးစားစကားလုံး ဖြစ်ပေါ်သည့် ဖြစ်စဉ်အဆင့်ဆင့်ကိုမူကား လေ့လာမှုမရှိသေးဟု သိရှိရပါသည်။ ထို့အတွက်ကြောင့် ဤစာတမ်းကို ပြုစုတင်ပြခြင်းဖြစ်ပါသည်။

၁။ ၂။ လေ့လာမှုရည်မှန်းချက်

ဤသုတေသနစာတမ်း၏ လေ့လာမှုရည်မှန်းချက်မှာ မြန်မာဘာသာစကားရှိ များပြားလှစွာသော မွေးစား စကားလုံးများ၏ ဖြစ်ပေါ်တည်ရှိလာပုံ အဆင့်ဆင့်ကို ဖော်ထုတ်သိရှိလာစေရန် ရည်ရွယ်ပါသည်။

၂။ မွေးစားစကားလုံး

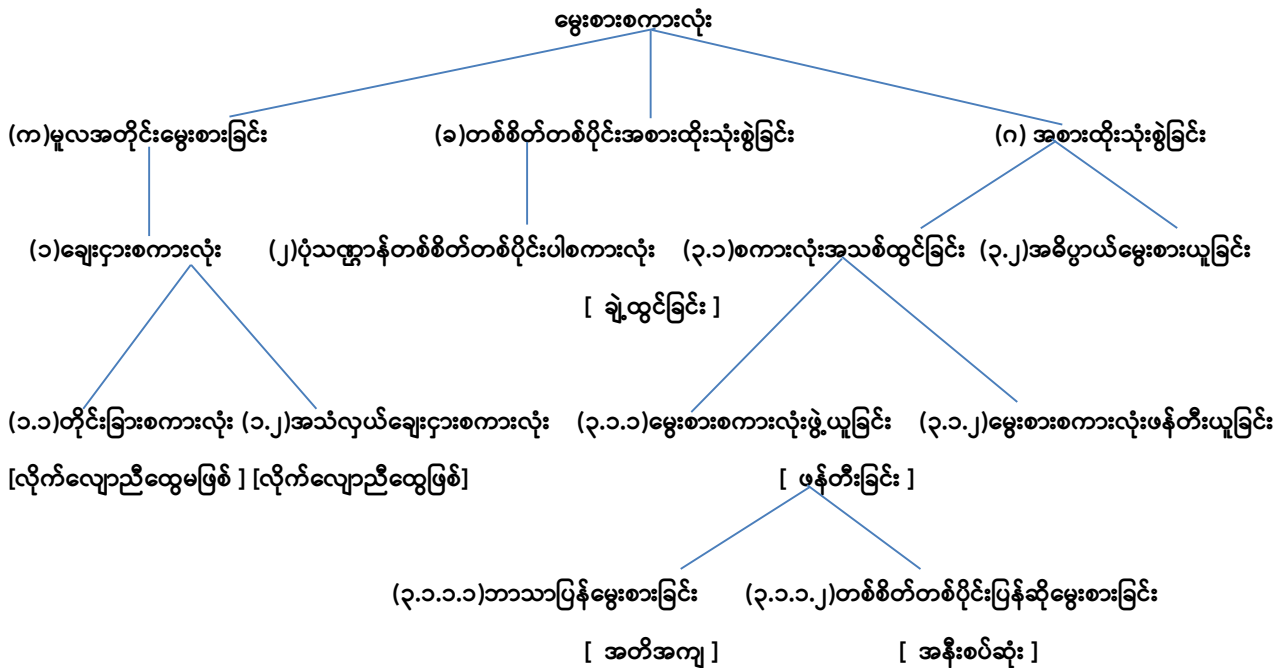
မွေးစားစကားလုံးဆိုသည်မှာ ယေဘုယျအားဖြင့် အခြားဘာသာစကားတစ်ခုမှ မွေးစားယူငင် သုံးစွဲသော စကားလုံးကို ခေါ်ပါသည်။ မူလဘာသာစကားတွင်လည်း ထိုစကားလုံးကို ဆက်လက် သုံးစွဲလျက်ပင်ရှိနေသည်။ ဘာသာမပြန်ဘဲ ယူငင်သုံးစွဲသော စကားလုံးဖြစ်ရမည်။ မွေးစကား စကားလုံးသည် ဘုံသုံး စကားလုံး (cognate) နှင့် မတူပါချေ။ ဘုံသုံးစကားလုံးဆိုသည်မှာ (၂)ခု သို့မဟုတ် (၂)ခုထက်ပိုသော ဘာသာစကားများတွင် ဆင်တူစွာသုံးစွဲနေသော စကားလုံးမျိုးဖြစ်သည်။ အကြောင်းမှာ သမိုင်းကြောင်းအရ ဘာသာစကားချင်း ဆွေမျိုးတော်စပ်နေသောကြောင့်ဖြစ်သည်။ ထို့အပြင် မွေးစား စကားလုံးသည် ဘာသာပြန်စကားလုံး (calque)နှင့်လည်း ကွဲပြားခြားနားပါသည်။ အကြောင်းမှာ ဘာသာပြန်မှု ပါဝင်နေ သောကြောင့်ဖြစ်ပါသည်။ တိတိကျကျဆိုရလျှင် ဘာသာပြန်စကားလုံး (သို့) ဘာသာပြန်မွေးစားစကားလုံး ဆိုသည်မှာ စကားလုံးတစ်လုံး (သို့) ပုဒ်တစ်ခုဖြစ်ပြီး ယင်း၏ အနက် အဓိပ္ပာယ် (သို့) လုံးပေါင်းအနက်မှာ အခြားဘာသာစကားမှ ယူငင်ထားခြင်းဖြစ်ပြီး လုံးချင်းဘာသာ ပြန်ခြင်း သော်လည်းကောင်း၊ လက်ခံဘာသာစကား၏ စကားလုံးဖွဲ့ပုံအတိုင်း လိုက်ပါသုံးစွဲခြင်းသော် လည်းကောင်း ဖြစ်ပေါ်လာရပါသည်။ လူသိများထင်ရှားသော မွေးစားစကားလုံးများမှာ နှုတ်ပြော စကားအရ ပျံ့နှံ့လာခြင်းဖြစ်ပါသည်။ ကျက်မှတ် လေ့လာရသည့် မွေးစားစကားလုံးများမှာ အရေးဘာသာ စကားတွင် စတင်သုံးစွဲခြင်းဖြစ်ပြီး သုတေသီတို့အတွက် (သို့) သိပ္ပံဘာသာရပ်အတွက် (သို့) စာပေသီအိုရီ ဆိုင်ရာအတွက် ရည်ရွယ်အသုံးပြုခြင်း ဖြစ်ပါသည်။

ပုဒ်စုလိုက်မွေးစားခြင်း (loan of multi-word phrase) ဆိုသည်မှာ မွေးစားယူငင်ခြင်း (adoption) ဆီလျော်အောင် ဘာသာပြန်ခြင်း (adaptation)၊ ဝေါဟာရချေးငှားယူငင်ခြင်း (lexical borrowing) တို့ကို ခေါ်ပါသည်။

ချေးငှားသုံးစွဲခြင်းဟူသော အသုံးသည် အနည်းငယ်ရှုပ်ထွေးတတ်ပါသည်။ အကြောင်းမှာ ချေးငှား သုံးစွဲပါက တစ်နေ့နေ့တွင် ပြန်လည်ပေးဆပ်ရမည်ဟူသော မူလအနက် ရှိနေတတ်သောကြောင့် ဖြစ်ပါ သည်။ မည်သည့် ချေးငှားသုံးစွဲဝေါဟာရမျှ မူလဘာသာစကားသို့ ပြန်လည်ပေးဆပ်ခြင်း မရှိပါချေ။

၃။ မွေးစားစကားလုံးနှင့်ဘာသာဗေဒ

ယင်းမွေးစားစကားလုံးဆိုသည်ကို ဘာသာဗေဒနည်းဖြင့် တိတိကျကျ (စနစ်တကျ) လေ့လာ ကြည့်သောအခါ စိတ်ဝင်စားဖွယ်ဖြစ်လာသည်ကို တွေ့ရှိလာရပါသည်။ မွေးစားစကားလုံးများကို ဘာသာဗေဒနည်းဖြင့် အမျိုးအစား ခွဲခြားပြရန် အားထုတ်ခဲ့ကြသော ဘာသာဗေဒပညာရှင်များမှာ ဝါနာဘက်ဇ် (၁၉၇၁, ၁၉၇၁)၊ အိန်နာဟော်ဂင် (၁၉၅၈နှင့် ၁၉၅၆)နှင့် ယူရီယယ်ဝိန်းရစ်ချ် (၁၉၆၃)တို့ဖြစ် ကြပါသည်။ အခြေခံသီအိုရီ သဘောတရားမှာ ဘက်ဇ်၏ အမည်ပေးစနစ်ကို အခြေခံဖွင့်ဆို သတ်မှတ်ခဲ့ကြခြင်းဖြစ်ပါသည်။ ဒတ်ဝေါ့သ်သည် ဘက်ဇ်၏ ပုံစံ၌ တစ်စိတ်တစ်ပိုင်း အစားထိုးခြင်းကို ထပ်မံဖြည့်စွက်ခဲ့ပါသည်။ ယင်းတို့၏ မွေးစားစကားလုံးဆိုင်ရာသီအိုရီကို အောက်ဖော်ပြပါပုံစံ၌ ဖော်ပြ ထားပါသည်။ ယင်းပုံစံကို ဘက်ဇ်-ဒတ်ဝေါ့သ်တို့၏ စကားလုံးချေးငှားသုံးစွဲခြင်းဆိုင်ရာ သရုပ်ပြပုံဟု ခေါ်ပါသည်။ ဟော်ဂင်၏ အသုံးများကို ထောင့်ကွင်းဖြင့် တစ်ပါတည်း ထည့်သွင်းဖော်ပြထားပါသည်။ ယင်းသရုပ်ပြပုံ၏ အောက်တွင် ဆက်လက်ရှင်းပြပါမည်။

မွေးစားစကားလုံးများဖြစ်ပေါ်လာပုံမှာ ဤသို့ဖြစ်ပါသည်။ ပထမအဆင့်တွင် တိုင်းခြားစကားလုံး များသည် တိုင်းခြားစကားလုံးအဖြစ်နှင့်ပင် စတင်ဝင်ရောက်လာကြပါသည်။ ထို့နောက်တွင် အသံလှယ် ချေးငှားသည့်စကားလုံးများ ဖြစ်ပေါ်လာကြပါသည်။ ထို့နောက်တွင် တစ်စိတ်တစ်ပိုင်းအစားထိုး သုံးစွဲ သည့်အဆင့်သို့ ရောက်ရှိလာပါသည်။ နောက်ဆုံးတွင်မှ အစားထိုးသုံးစွဲသည့်အဆင့်သို့ ရောက်ရှိပါသည်။ နောက်ဆုံးအဆင့်ဖြစ်သော အစားထိုးသုံးစွဲသည့်အဆင့်တွင် စကားလုံးအသစ်ထွင်ခြင်းလည်း ပါရှိလေရာ မိမိဘာသာစကားတွင် အသုံးတွင်ပြီးဖြစ်သော အနက်အဓိပ္ပာယ်တို့ ပေါ်လွင်စေရန် မွေးစားစကားလုံး

ဖွဲ့ယူခြင်း၊ မွေးစားစကားလုံးဖန်တီးယူခြင်း၊ ဘာသာပြန်မွေးစားခြင်း၊ တစ်စိတ်တစ်ပိုင်းပြန်ဆိုမွေးစားခြင်း အဆင့်များသို့ ရောက်ရှိပြီး အဓိပ္ပာယ်မွေးစားယူခြင်းကိုလည်း နောက်ဆုံးအဆင့်အဖြစ် တွေ့ရှိလာ ရပါသည်။

မွေးစားစကားလုံးများဖန်တီးရာ၌ အဓိကကျသော နည်းလမ်း (၃) သွယ်ရှိပါသည်။ ယင်းနည်းလမ်း

(၃) သွယ်မှာ-

- (၁) မူလအတိုင်းမွေးစားခြင်း (Importation)
- (၂) တစ်စိတ်တစ်ပိုင်းအစားထိုးသုံးစွဲခြင်း (Partial Substitution)
- (၃) အစားထိုးသုံးစွဲခြင်း(Substitution)

တို့ဖြစ်ကြပါသည်။ အောက်တွင် အခန်းများခွဲကာ ဆက်လက်၍ အသေးစိတ် ရှင်းလင်း ဖော်ပြသွားမည် ဖြစ်ပါသည်။

၃။ ၁။ မူလအတိုင်းမွေးစားခြင်း (Importation)

မူလအတိုင်းမွေးစားခြင်း ဟူသောစကားကို စတင်သုံးစွဲခဲ့သူမှာ မွေးစားစကားလုံးသီအိုရီကို စတင် ပျိုးထောင်ခဲ့သူဖြစ်သည့် ဘာသာဗေဒပညာရှင် ဘက်ဇ်(Betz)ပင်ဖြစ်ပါသည်။ မူလအတိုင်းမွေးစားခြင်းကို ချေးငှားရယူသည့် သဘောဖြစ်သောကြောင့် ချေးငှားစကားလုံးဟူ၍လည်း သတ်မှတ်နိုင်ပါသည်။ အကြောင်းမှာ တိုင်းခြားစကားလုံးကို လက်ခံဘာသာစကားအတွင်းသို့ မူလအတိုင်း ယူငင်မွေးစား ယူလိုက်ခြင်းကြောင့်ဖြစ်ပါသည်။

ချေးငှားစကားလုံးဆိုသည်တွင် (၂)မျိုးရှိပါသည်။ ယင်းနှစ်မျိုးတို့မှာ တိုင်းခြားစကားလုံးနှင့် အသံလှယ် ချေးငှားစကားလုံးတို့ ဖြစ်ကြပါသည်။

၃။ ၁။ ၁။ တိုင်းခြားစကားလုံး

တိုင်းခြားစကားလုံးဆိုသည်မှာ မူလဘာသာစကားရှိ စကားလုံး၏ ပုံသဏ္ဍာန်ရော အနက် အဓိပ္ပာယ်ကိုပါ လက်ခံဘာသာစကားနှင့် ဆီလျော်ညီညွတ်အောင် ပြုပြင်ပြောင်းလဲခြင်းမရှိဘဲ ရှိရင်းနဂို မူလအတိုင်း ချေးငှားယူငင်လိုက်ခြင်းကို ခေါ်ပါသည်။ ထို့ကြောင့် ယင်းစကားလုံးမျိုးကို ချေးငှားစကားလုံး ဟူ၍လည်း ခေါ်ဆိုနိုင်ပါသည်။ ယင်းတိုင်းခြားစကားလုံး (သို့) ချေးငှားစကားလုံးတို့သည် လက်ခံ ဘာသာစကား၏ ဖွဲ့စည်းတည်ဆောက်ပုံနှင့် လိုက်လျောညီထွေမဖြစ်ပါ။ ပုံစံအားဖြင့် - COVID-19, Omicron, Quarantine, Corona Virus, Internet, Online, Live, Virtual, Genexpert, Stay at home, Oxygen Regulator, Lock Down, Surgical Mask, N 95 Mask, Swat, Face Shield, Social distancing, New Normal, effect, pluse oximeter, Volunteer, Cabinet, Talk show စသည်တို့ ဖြစ်ပါသည်။ ယင်းစကားလုံး အမျိုးအစားသည် မွေးစားစကားလုံးဖြစ်ပေါ်လာရန် ပထမအဆင့်ဟုသတ်မှတ် နိုင်ပါသည်။

၃။ ၁။ ၂။ အသံလှယ်ချေးငှားစကားလုံး

အသံလှယ်ချေးငှားစကားလုံးဆိုသည်မှာ တိုင်းခြားဘာသာစကား စကားလုံးဖြစ်သော်လည်း လက်ခံဘာသာ စကားနှင့် လိုက်လျောညီထွေဖြစ်အောင် ပေါင်းစပ်ပြီးဖြစ်သော စကားလုံးမျိုးဖြစ်ပါသည်။ ယင်းစကားလုံးမျိုး၏ အသံပုံသဏ္ဍာန်သည် တိုင်းခြားဘာသာစကား၏ အသံပုံသဏ္ဍာန်အတိုင်း မူလမပျက်တည်ရှိ နေသော်လည်း အရေးပုံသဏ္ဍာန်မှာမူ လက်ခံဘာသာစကားနှင့် လိုက်လျောညီထွေ ဖြစ်စေရန် ပြုပြင် ထားပြီးဖြစ်ပါသည်။ ပုံစံအားဖြင့် ဆူရှီ(sushi)၊ ကော်ဖီ(coffee)၊ စပါကတီ(spaghetti)၊ ကွာရန်တင်း (quarantine)၊ ကိုရိုနာဗိုင်းရပ်စ် (corona virus)၊ အိုမီခရွန် (Omicron)၊ အွန်လိုင်း (Online)၊ တတိယလှိုင်း (Third wave)၊ စတုတ္ထလှိုင်း (Fourth wave)၊ ကိုလက်စထရော (Cholesterol)၊ အက်ပလီကေးရှင်း (Application)၊ အယ်ကိုဟောလ်(Alcohol)၊ ကွန်ပျူတာ(Computer)၊ မီဒီယာ (Media)၊ ဗီဒီယို(Video)၊ အီးမေး (E-mail)၊ အီလက်ထရောနစ် (electronics)၊ အန်းဒရိုလ်ဗားရှင်း ()၊ ပရောဂျက် (Project)စသည်တို့ဖြစ်ကြပါသည်။ ယင်းစကားလုံးတို့ကို အသံလှယ်ချေးငှားခြင်းဟု သတ်မှတ် ခေါ်ဝေါ်သည်လည်းရှိပါသည်။ ဤစကားလုံးအမျိုးအစားတို့သည် မွေးစားစကားလုံးဖြစ်ပေါ်လာရန် ဒုတိယ အဆင့်စကားလုံးများဟု သတ်မှတ်နိုင်ပါသည်။

၃။ ၂။ တစ်စိတ်တစ်ပိုင်းအစားထိုးသုံးစွဲခြင်း

တစ်စိတ်တစ်ပိုင်းအစားထိုးသုံးစွဲခြင်း ဟူသောအသုံးကို စတင်သတ်မှတ်ခဲ့သူမှာ ဘက်ဇ်၏ အမည်ပေးစနစ်ကို ဆက်လက်ချဲ့ထွင်ခဲ့သူတစ်ဦးဖြစ်သည့် ဘာသာဗေဒပညာရှင် ဒတ်ဝေါ့ဒ် ပင်ဖြစ် ပါသည်။ ဒတ်ဝေါ့ဒ်သည် ဘက်ဇ်၏ပုံစံ၌ တစ်စိတ်တစ်ပိုင်းအစားထိုးခြင်းကို ထပ်မံဖြည့်စွက် ခဲ့သူဖြစ် ပါသည်။ တစ်စိတ်တစ်ပိုင်း အစားထိုးခြင်းဆိုသည်မှာ တိုင်းခြားဘာသာစကားရှိစကားလုံးနှင့် လက်ခံ ဘာသာစကားရှိစကားလုံးတို့ ရောစပ်ထားသည့် (ပေါင်းစပ်ခြင်းမဟုတ်ပါ) စကားလုံးမျိုးဖြစ်ပေါ် စေခြင်းကို ခေါ်ပါသည်။ တစ်စိတ်တစ်ပိုင်း အစားထိုးစကားလုံးမျိုးတို့၌ အစိတ်အပိုင်းတစ်ခုသည် ချေးငှားယူငင်ထားခြင်းဖြစ်ပြီး ကျန်အစိတ်အပိုင်းမှာ လက်ခံဘာသာစကားရှိ စကားလုံးတစ်ခုနှင့် အစားထိုးသုံးစွဲခြင်းမျိုးဖြစ်ပါသည်။ ပုံစံအားဖြင့် ကိုရိုနာ ဗိုင်းရပ်စ်ရောဂါ (ကိုရိုနာဗိုင်းရပ်စ် + ရောဂါ)၊ ကိုဗစ်ကာလ (ကိုဗစ် + ကာလ)၊ ကိုဗစ်လူနာဆောင် (ကိုဗစ်+ လူနာဆောင်)၊ ကိုဗစ်တိုက်ပွဲ (ကိုဗစ် + တိုက်ပွဲ)၊ ကိုဗစ်ဒုတိယလှိုင်း (ကိုဗစ် + ဒုတိယ + လှိုင်း)၊ ကိုဗစ်ထိန်းချုပ်ရေး (ကိုဗစ် + ထိန်းချုပ်ရေး)၊ ကွန်ပျူတာခန်း (ကွန်ပျူတာ + ခန်း) စသည်တို့ဖြစ်ကြပါ သည်။ ယင်းစကားလုံးတို့သည် မွေးစားစကားလုံး အသစ်ဖြစ်ပေါ်လာရန် တတိယအဆင့်စကားလုံးများဟု သတ်မှတ်နိုင်ပါသည်။

၃။ ၃။ အစားထိုးသုံးစွဲခြင်း

အစားထိုးသုံးစွဲခြင်းဟူသောအသုံးကို စတင်အသုံးပြုခဲ့သူမှာ မွေးစားစကားလုံးသီအိုရီကို စတင်ပျိုးထောင် ခဲ့သူဖြစ်သည့် ဘာသာဗေဒပညာရှင် ဘက်ဇ် ပင်ဖြစ်ပါသည်။ အစားထိုးသုံးစွဲခြင်းဟု ခေါ်ဆိုရခြင်းအကြောင်းမှာ စကားလုံးတစ်ခု၏ မူလစကားလုံးကို တိုင်းခြားဘာသာစကားတွင် မူလသုံးစွဲ ခဲ့သည့်အတိုင်း မသုံးတော့ဘဲ လက်ခံဘာသာစကားရှိ စကားလုံးနှင့် အစားထိုးသုံးစွဲသောကြောင့်

ပင်ဖြစ်ပါသည်။ အစားထိုး သုံးစွဲခြင်းကို (၂)မျိုး ထပ်မံခွဲခြားကြည့်နိုင်ပါသည်။ ယင်း (၂)မျိုးတို့မှာ (၁) စကားလုံးအသစ်ထွင်ခြင်း၊ (၂) အဓိပ္ပာယ်မွေးစားယူခြင်းတို့ ဖြစ်ကြပါသည်။

၃။ ၃။ ၁။ စကားလုံးအသစ်ထွင်ခြင်း

စကားလုံးအသစ်ထွင်ခြင်းဆိုသည်မှာ တိုင်းခြားစကားလုံးတစ်လုံးကိုအခြေခံ၍ စကားလုံးအသစ် တစ်ခုကို တီထွင်ရယူခြင်းပင် ဖြစ်ပါသည်။ ထိုစကားလုံးအသစ်ထွင်ခြင်းကို (၂)မျိုး ထပ်မံခွဲခြားလေ့လာနိုင် ပါသည်။ ယင်း(၂)မျိုးတို့မှာ (၁) မွေးစားစကားလုံးဖွဲ့ယူခြင်း၊ (၂)မွေးစားစကားလုံးဖန်တီးယူခြင်းတို့ဖြစ် ကြပါသည်။

၃။ ၃။ ၁။ ၁။ မွေးစားစကားလုံးဖွဲ့ယူခြင်း

မွေးစားစကားလုံးဖွဲ့ယူခြင်းဆိုသည်မှာ မူလတိုင်းခြားဘာသာစကားမှ စကားလုံးတစ်လုံးကို အခြေခံ၍လက်ခံ ဘာသာစကားတွင်း မွေးစားစကားလုံးအသစ်တစ်ခုရရှိလာအောင် ဖွဲ့စည်းပေါင်းစပ် ရယူခြင်းကို ခေါ်ပါသည်။ မွေးစားစကားလုံးဖွဲ့ယူခြင်းတွင် (၂)မျိုး ထပ်မံခွဲခြားကြည့်နိုင်ပါသည်။ ယင်း (၂)မျိုးတို့မှာ (၁)ဘာသာပြန် မွေးစားခြင်း နှင့် (၂) တစ်စိတ်တစ်ပိုင်းပြန်ဆိုမွေးစားခြင်းတို့ဖြစ်ကြပါသည်။

၃။ ၃။ ၁။ ၁။ ၁။ ဘာသာပြန်မွေးစားခြင်း

ဘာသာပြန်မွေးစားခြင်းဆိုသည်မှာ အထက်တွင် ဖော်ပြခဲ့သည့်အတိုင်း စကားလုံးတစ်လုံး (သို့) ပုဒ် တစ်ခုကို ဖွဲ့စည်းရယူခြင်းဖြစ်ပြီး ယင်း၏ အနက်အဓိပ္ပာယ် (သို့) လုံးပေါင်းအနက်မှာ အခြားဘာသာ စကားမှ ယူငင်ထားခြင်းဖြစ်ကာ လုံးချင်းဘာသာပြန်ခြင်းသော်လည်းကောင်း၊ လက်ခံဘာသာစကား၏ စကားလုံး ဖွဲ့ပုံအတိုင်း လိုက်ပါသုံးစွဲခြင်းသော်လည်းကောင်း ဖြစ်ပေါ်လာရပါသည်။ ဘာသာပြန် မွေးစားခြင်း၏ အဓိကလက္ခဏာရပ်မှာ တိုင်းခြားဘာသာစကားရှိ စကားလုံးတစ်လုံး၏ အစိတ်အပိုင်း အသီးသီးကို အတိအကျ ဘာသာပြန်ရယူခြင်းဟု ဆိုနိုင်ပါသည်။ ပုံစံအားဖြင့် သုတေသနဂျာနယ် (Research Journal)၊ သုတေသနအဆိုပြုလွှာ (Research Proposal)၊ သုတေသနထောက်ပံ့ကြေး (Research Grant)၊ သုတေသနကျင့်ဝတ်ကော်မတီ (Ethical Research Committee) စသည်တို့ ဖြစ်ပါသည်။ အထူးသဖြင့် အတိအကျဘာသာပြန်သည့်သဘောဖြစ်သဖြင့် ပညာရပ်ဆိုင်ရာကိစ္စများတွင် ဤကဲ့သို့ မွေးစားရယူသည့် အသုံးကို အများဆုံးတွေ့ရှိရပါသည်။ ဤအဆင့်မှာ မွေးစားစကားလုံးအဖြစ် အခြေခိုင်လာပြီဖြစ်သော စတုတ္ထအဆင့်ဖြစ်ပါသည်။

၃။ ၃။ ၁။ ၁။ ၂။ တစ်စိတ်တစ်ပိုင်းပြန်ဆိုမွေးစားခြင်း

တစ်စိတ်တစ်ပိုင်းပြန်ဆိုမွေးစားခြင်းဆိုသည်မှာ တိုင်းခြားဘာသာစကားရှိ မူလစကားလုံးတစ်ခု၏ အစိတ် အပိုင်းများ၏တစ်စိတ်တစ်ပိုင်းကိုသာ ဘာသာပြန်မွေးစားခြင်းကိုဆိုလိုပါသည်။ အတိအကျသဘော မဟုတ်ဘဲ အနီးစပ်ဆုံးရရှိအောင် ဘာသာပြန်ယူခြင်းဖြစ်ပါသည်။ ပုံစံအားဖြင့် ဖျားနာကုဆေးခန်း (Fever Clinic)၊ သုတေသနတွေ့ရှိချက်အသစ် (New Finding)၊ ဒေသအလိုက်ပြုလုပ်သောသုတေသန(Local Research)၊ သမားရိုးကျမီဒီယာ (Traditional Media)၊ ဘောလုံး (football)၊ လူမှုမီဒီယာကွန်ယက်

(Social Media) စသည်တို့ဖြစ်ကြပါသည်။ ဤအဆင့်မှာလည်း မွေးစားစကားလုံးအဖြစ် အခြေခိုင်လာပြီ ဖြစ်သော စတုတ္ထ အဆင့်ဖြစ်ပါသည်။

၃။ ၃။ ၁။ ၂။ မွေးစားစကားလုံးဖန်တီးယူခြင်း

မွေးစားစကားလုံးဖန်တီးယူခြင်းဆိုသည်မှာ တိုင်းခြားစကားလုံးနှင့် သီးခြားလွတ်လပ်စွာ စကားလုံး အသစ် ထွင်ခြင်းတစ်မျိုးဖြစ်ပြီး တိုင်းခြားဘာသာစကားရှိ စကားလုံးကို အစားထိုးရန် ရည်ရွယ်ချက်မပါဘဲ တီထွင်ခြင်းမျိုးဖြစ်သည်။ ပုံစံအားဖြင့် တရုတ်(လူမျိုး)၊ ကုလား(လူမျိုး)၊ ယိုးဒယား (လူမျိုး)၊ ရွှေဖြူ ပလက်တီနမ် (Platinum)၊ သတင်းအချက်အလက် (Information) စသည် တို့ဖြစ်သည်။ ဤ အဆင့်မှာ မွေးစားစကားလုံးအဖြစ် အခြေခိုင်လာပြီဖြစ်သော စတုတ္ထအဆင့်ဖြစ်ပါသည်။

၃။ ၃။ ၂။ အဓိပ္ပာယ်မွေးစားယူခြင်း

အဓိပ္ပာယ်မွေးစားယူခြင်းဆိုသည်မှာ တိုင်းခြားဘာသာစကားရှိ စကားလုံးတစ်လုံး၏ အနက် အဓိပ္ပာယ်ကို မိမိဘာသာစကားရှိ မူလစကားလုံးတစ်ခုသို့ ကူးပြောင်းရောက်ရှိလာအောင် ပြုလုပ်ကာ မွေးစားယူခြင်းကို ဆိုလိုပါသည်။ ပုံစံအားဖြင့် ဂဏန်းပေါင်းစက်(Calculator)၊ ရုပ်မြင်သံကြား (Television)၊ ဆေးရုံ(Hospital)၊ ဓာတုဗေဒ(Chemistry)၊ ရူပဗေဒ(Physics)၊ စိတ်ပညာ(Psychology)၊ အဆိုကြမ်း (Hypothesis)၊ တက္ကသိုလ်ကိုယ်စားပြုပညာရေးအဖွဲ့ (Senate) စသည်တို့ဖြစ်ပါသည်။ ဤအဆင့်မှာလည်း မွေးစား စကားလုံးအဖြစ် အခြေခိုင်လာပြီဖြစ်သော စတုတ္ထအဆင့်ဖြစ် ပါသည်။

ခြုံငုံသုံးသပ်ချက်

ဤစာတမ်းသည် မွေးစားစကားလုံးအသစ်များ အဆင့်ဆင့်ဖြစ်တည်လာပုံကို ဖော်ထုတ်ရှင်းလင်း ပြထား သည့်စာတမ်းဖြစ်ပါသည်။ ထိုသို့ဖော်ထုတ်ရှင်းလင်းရာတွင် ဝါနာဘက်ဇ်(၁၉၇၁)၊ အိန်နာဟော်ဂင် (၁၉၅၈နှင့် ၁၉၅၆)နှင့် ယူရီယယ် ဝိန်းရစ်ချ် (၁၉၆၃)တို့ ဖော်ထုတ်ခဲ့သည့် မွေးစား စကားလုံးဆိုင်ရာ သီအိုရီကိုအခြေခံ၍ မွေးစားစကားလုံးများကို အမျိုးအစားခွဲခြားပြကာ မွေးစား စကားလုံးအဖြစ် မည်ကဲ့သို့ စတင်ပေါ်ပေါက်လာပုံကို ရှင်းပြပါသည်။

ပထမအဆင့်တွင် တိုင်းခြားစကားလုံးများသည် တိုင်းခြားစကားလုံးအဖြစ်နှင့်ပင် စတင်ဝင် ရောက်လာကြပါသည်။ ထို့နောက်တွင် အသံလှယ်ချေးငှားသည့် စကားလုံးများဖြစ်ပေါ်လာကြပါသည်။ ထို့နောက်တွင်မှ တစ်စိတ်တစ်ပိုင်း အစားထိုးသုံးစွဲသည့်အဆင့်သို့ ရောက်ရှိလာပါသည်။ နောက်ဆုံးတွင်မှ အစားထိုးသုံးစွဲသည့်အဆင့်သို့ ရောက်ရှိပါသည်။ နောက်ဆုံးအဆင့်ဖြစ်သော အစားထိုးသုံးစွဲသည့် အဆင့်တွင် စကားလုံးအသစ်ထွင်ခြင်းပါရှိလေရာ မိမိဘာသာစကားတွင် အသုံးတွင်ပြီးဖြစ်သော အနက် အဓိပ္ပာယ်တို့ ပေါ်လွင်စေရန် မွေးစားစကားလုံးဖွဲ့ယူခြင်း၊ မွေးစားစကားလုံးဖန်တီးယူခြင်း၊ ဘာသာပြန် မွေးစားခြင်း၊ တစ်စိတ်တစ်ပိုင်းပြန်ဆိုမွေးစားခြင်း အဆင့်များသို့ ရောက်ရှိပြီး အဓိပ္ပာယ်မွေးစားယူခြင်း ကိုလည်း နောက်ဆုံးအဆင့်အဖြစ် တွေ့ရှိလာရပါသည်။

ဤနေရာ၌ မွေးစားစကားလုံးနှင့် ချေးငှားစကားလုံးဟူသော အသုံးများနှင့် ပတ်သက်၍ အနည်းငယ် ရှင်းလင်းလိုပါသည်။ ချေးငှားစကားလုံးဆိုသည်မှာ ခေတ္တယာယီရယူထားသည် ဟုအနက်ရှိ ပါသည်။ အခြေမခိုင်သေး ဟုဆိုလိုပါသည်။ မွေးစားစကားလုံးဆိုသည်မှာကား အသုံးတွင်၍ အသားကျ အနည်ထိုင်နေပြီဟု ဆိုလိုပါကြောင်း ဖော်ပြလိုပါသည်။

နိဂုံး

ဘာသာစကားသည် အစဉ်အမြဲ ပြောင်းလဲနေသည်သာ ဖြစ်ပါသည်။ မြန်မာဘာသာစကား သည်လည်း ဘာသာစကားပင်ဖြစ်၍ ထိုပြောင်းလဲမှုဖြစ်စဉ်၌ ပါဝင်နေမည်သာဖြစ်ပါသည်။ ချေးငှား စကားလုံးအသစ်များ၊ မွေးစားစကားလုံးအသစ်များလည်း ဆက်လက်တိုးပွားနေမည်သာ ဖြစ်ပါသည်။ ဆက်လက်လေ့လာစရာများ များစွာ ကျန်ရှိနေသေးပါသေးသည်ဟု အလေးအနက် ဖော်ပြလို ပါသည်။

ကျမ်းကိုးစာရင်း

မြန်မာဘာသာ

ခင်မင်၊ မောင် (ခနုဖြူ)။ စကားသမုဒ္ဒရာစာသမုဒ္ဒရာ။ ရန်ကုန်၊ တက်လမ်းစာပေ၊ (၁၉၉၇)။

ခင်မင်၊ မောင် (ခနုဖြူ)။ တစ်သံနှစ်သံသုံးလေးသံ။ ရန်ကုန်၊ ဓူဝံစာပေ၊ (၂၀၀၁)။

ခင်မင်၊ မောင် (ခနုဖြူ)။ မြန်မာစကား မြန်မာစာရုပ်ပုံလွှာ။ (ဒု-ကြိမ်)။ ရန်ကုန်၊ ဓူဝံစာပေ၊ (၂၀၀၁)။

ခင်မင်၊ မောင် (ခနုဖြူ)။ သက်တံရောင်စုံဘာသာစကား။ ရန်ကုန်၊ ဓာတုလင်္ကာစာပေ။ (၂၀၀၅)။

တင်ထွန်း၊ ဦး။ ဘာသာစကား၏ သဘောသဘာဝ။ တက္ကသိုလ်ပညာပဒေသာစာစောင်၊ အတွဲ(၁၀)၊ အပိုင်း (၁)၊ ရန်ကုန်၊ တက္ကသိုလ်များပုံနှိပ်တိုက်၊ (၁၉၇၅)။

တင်လှ၊ ဦး။ ပုဂံခေတ်မွေးစားစကားလုံးများ။ ပြည်ထောင်စုယဉ်ကျေးမှုစာစောင်၊ အတွဲ-၃၊ အမှတ်-၈၊ (၁၉၆၁)။

တင်လှ၊ ဦး။ ဘာသာနှင့် စာပေ။ ရန်ကုန်၊ အောင်မြင်စာပေ၊ (၁၉၆၆)။

တင်လှ၊ ဦး။ ဘာသာစကားသည် ပြောင်းလဲတတ်သော သဘောရှိသည်။ တက္ကသိုလ်ပညာပဒေသာ စာစောင်။ အတွဲ (၃)၊ အပိုင်း (၄)။ ရန်ကုန်၊ တက္ကသိုလ်များပုံနှိပ်တိုက်၊ (၁၉၆၈)။

တင်လှ၊ ဦး။ မြန်မာစကားလုံးသစ်ဖြစ်ပေါ်ဖန်တီးမှုများ။ တက္ကသိုလ်ပညာပဒေသာစာစောင်။ အတွဲ(၅)၊ အပိုင်း(၃)။ ရန်ကုန်၊ တက္ကသိုလ်များ ပုံနှိပ်တိုက်၊ (၁၉၇၀)။

ထွန်းမြင့်၊ ဦး။ ဘာသာဗေဒ။ ရန်ကုန်၊ ဂျီအီးစီ (ပညာရေး)၊ သမဝါယမလိမိတက်၊ ရန်ကုန်တက္ကသိုလ်၊ (၁၉၉၅)။

မြန်မာစာအဖွဲ့။ မြန်မာအဘိဓာန်။ ရန်ကုန်၊ ပုံနှိပ်ရေးနှင့် စာအုပ်ထုတ်ဝေရေးလုပ်ငန်း၊ (၁၉၉၁)။

အောင်မြင်ဦး၊ ဦး။ နေ့စဉ်သုံးမြန်မာစကားတွင်စကားလုံးသစ်ဖြစ်ပေါ်ပြောင်းလဲမှုများ။ မြန်မာစာသုတေသန ဂျာနယ်။ အတွဲ-၂၊ အပိုင်း-၁။ ရန်ကုန်၊ သိဒ္ဓိမြိုင်ပုံနှိပ်တိုက်၊ (၁၉၉၇)။

အောင်မြင်ဦး၊ ဒေါက်တာ။ လူမှုဘာသာဗေဒမိတ်ဆက်။ ရန်ကုန်၊ ပညာတန်ဆောင်ပုံနှိပ်တိုက်၊ (၂၀၀၃)။

အောင်မြင်ဦး၊ ဒေါက်တာ။ မြန်မာဘာသာစကားတွင်စကားသင်္ကေတရောသုံးခြင်း။ ပညာရေးဝန်ကြီးဌာန။ ပညာရေး စုံညီပွဲတော် စာတမ်းဖတ်ပွဲ၊ (၂၀၀၄-၂၀၀၅)။

အင်္ဂလိပ်ဘာသာ

Grzega, Joachim (2003): *"Borrowing as a Word-Finding Process in Cognitive Historical Onomasiology"*

Haugen, Einar (1950): *"The analysis of linguistic borrowing"*. Language 26, 210-231

Hitchings, Henry (2008), *The Secret Life of Words: How English Became English*, London: John Murray.

Cruse, D. Alan et al. (eds.): *Lexicology: An International handbook on the Nature and Structure of Words and Vocabularies*